

ТІНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ НА РИНКУ СТРАХУВАННЯ: ОСНОВНІ СХЕМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

©2020 ЖАБИНЕЦЬ О. Й.

УДК 368.1:336.02 (477)
JEL: G22; G23; G32; H26

Жабинець О. Й. Тінізація фінансових потоків на ринку страхування: основні схеми та інструменти реалізації

У статті проведено аналіз основних схем тінізації фінансових потоків на ринку страхування України. Зокрема, проаналізовано основні показники розвитку страхового та перестрахового ринку України за період 2013–2018 рр.; здійснено оцінку ринку страхування за категоріями страховальників та основними видами страхування; висвітлено особливості операцій страхових компаній із цінними паперами в розрізі формування активів та балансових операцій із векселями, а також основні негативні наслідки тінізації фінансових потоків на ринку страхування. Доведено, що навіть у складних економіко-політичних умовах, які, як правило, супроводжуються неплатоспроможністю більшості бізнесових структур і населення, страхові компанії практично не втратили своїх позицій та навіть продемонстрували зростання основних показників розвитку, що вказує на причетність вітчизняних страховиків до реалізації так званих псевдострахових операцій, які найчастіше здійснюються саме в такі кризові періоди. Встановлено переважне обслуговування страховиками інтересів юридичних осіб та переважання серед реалізованих страхових послуг видів майнового страхування, у т. ч. страхування фінансових ризиків, які активно використовуються як інструменти податкової оптимізації для підприємств реального сектора економіки. Доведено використання страховими компаніями внутрішнього вхідного перестраховання для зменшення своїх податкових зобов'язань, а також так званих «технічних» цінних паперів, у т. ч. векселів, для виведення грошових коштів за кордон або переведення їх у готівку.

Ключові слова: тінізація фінансових потоків, ринок страхування, ринок перестраховання, тіньові фінансові схеми, псевдострахові операції, оптимізація податкових зобов'язань.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-356-363>

Рис.: 5. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 8.

Жабинець Ольга Йосифівна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу просторового розвитку, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: olza@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6735-4036>

УДК 368.1:336.02 (477)
JEL: G22; G23; G32; H26

Жабинець О. И. Тенизация финансовых потоков на рынке страхования: основные схемы и инструменты реализации

В статье проведен анализ основных схем тенизации финансовых потоков на рынке страхования Украины. В частности, проанализированы основные показатели развития страхового и перестраховочного рынка Украины за период 2013–2018 гг.; осуществлена оценка рынка страхования по категориям страхователей и основным видам страхования; освещены особенности операций страховых компаний с ценными бумагами в разрезе формирования активов и балансовых операций с векселями, а также основные негативные последствия тенизации финансовых потоков на рынке страхования. Доказано, что даже в сложных экономико-политических условиях, которые, как правило, сопровождаются неплатежеспособностью большинства бизнес-структур и населения, страховые компании практически не потеряли своих позиций и даже продемонстрировали рост основных показателей развития, что указывает на причастность отечественных страховщиков к реализации так называемых псевдостраховых операций, которые чаще всего осуществляются именно в такие кризисные периоды. Установлено преимущественное обслуживание страховщиками интересов юридических лиц и преобладание среди реализованных страховых услуг видов имущественного страхования, в т. ч. страхования финансовых рисков, которые активно используются как инструменты налоговой оптимизации для предприятий реального сектора экономики. Доказано использование страховыми компаниями внутреннего входящего перестрахования для уменьшения своих налоговых обязательств, а также так называемых «технических» ценных бумаг, в т. ч. векселей, для вывода денежных средств за пределы страны или их обналичивания.

Ключевые слова: тенизация финансовых потоков, рынок страхования, рынок перестрахования, теневые финансовые схемы, псевдостраховые операции, оптимизация налоговых обязательств.

Рис.: 5. **Табл.:** 4. **Библ.:** 8.

Жабинець Ольга Йосифівна – кандидат экономических наук, доцент, старший научный сотрудник отдела пространственного развития, Институт региональных исследований имени М. И. Долишнего НАН Украины (ул. Козельницкая, 4, Львов, 79026, Украина)

E-mail: olza@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6735-4036>

UDC 368.1:336.02 (477)
JEL: G22; G23; G32; H26

Zhabynets O. Yu. Shadowing the Financial Flows in the Insurance Market: the Main Schemes and Instruments for Implementation

The article analyzes the main schemes of shadowing the financial flows in the insurance market of Ukraine. In particular, the main indicators of the development of the insurance and reinsurance market of Ukraine for the period 2013–2018 are analyzed; the insurance market is evaluated by the insurer categories and the main types of insurance; peculiarities of the insurance companies' operations with securities in terms of assets formation and balance transactions involving bills of exchange, as well as the main negative effects of shadowing the financial flows in the insurance market. It is proved that even in difficult economic-political conditions, which are usually accompanied by insolvency of most business structures and the population, insurance companies have not lost their positions and even demonstrated an increase in the main indicators of development, which indicates the involvement of domestic insurers in the implementation of so-called pseudo-insurance operations, which are most often carried out in such crisis periods. It is determined the primary servicing the interests of legal entities

by insurers and the predominance of the types of property insurance among the insurance services sold, including financial risks insurance, which are actively used as tax optimization instruments for enterprises in the real sector of the economy. It is proved that insurance companies use domestic incoming reinsurance to reduce their tax liabilities, as well as so-called «technical» securities, including bills of exchange, to withdraw money outside the country or cash them out.

Keywords: shadowing the financial flows, insurance market, reinsurance market, shadow financial schemes, pseudo-insurance operations, optimization of tax liabilities.

Fig.: 5. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 8.

Zhabynets Olha Yo. – PhD (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow of the Department of Spatial Development, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: olza@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6735-4036>

Стале економічне зростання економіки та її регіонів неможливе без ефективного функціонування та розвитку різноманітних фінансових інститутів, серед яких чільне місце займають страхові компанії. Як активні учасники інфраструктури фінансового ринку страхові компанії покликані виконувати низку важливих функцій щодо захисту населення, господарюючих суб'єктів і державних структур від багатьох ризиків і небезпек, а також забезпечувати формування інвестиційних ресурсів для фінансування пріоритетних напрямів економічного розвитку. Разом із тим саме страхові компанії з-поміж інших учасників ринку фінансових послуг є чи не найбільш інтегрованими в різноманітні тіньові фінансові схеми. Останні розрахунки Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо рівня тінізації сектора фінансової та страхової діяльності підтверджують уже традиційне антилідерство даного сектора серед інших секторів економіки за рівнем тінізації – 40% валової доданої вартості галузі [1].

Сучасні тенденції, причини та оцінка рівня тінізації економіки України є сьогодні предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців, експертів-аналітиків провідних консалтингових фірм і державних регулятивних органів. Водночас тіньові фінансові схеми, що використовуються на ринку страхування України, розглядаються, як правило,

у контексті аналізу страхового ринку в цілому, окремих видів страхування та в дослідженнях, що пов'язані із питаннями фінансово-економічної безпеки. Вагомий внесок у висвітлення означеної проблематики здійснено такими науковцями, як Гаманкова О. О., Залетов О. М., Кравець А. В., Нечипорук Л. В., Третяк К. В. та ін. Динамічний розвиток страхового ринку вимагає подальших досліджень у даному науковому напрямі, що обумовлює актуальність цієї публікації.

Метою статті є аналіз основних схем тінізації фінансових потоків на ринку страхування України.

Ринок страхування в Україні останніми роками розвивається в умовах зменшення кількості страхових компаній і зростання основних показників їх розвитку (*табл. 1*).

Так, за період 2013–2018 рр. загальна кількість страховиків зменшилася майже на третину, причому в ризиковому страхуванні кількість страхових компаній (СК «non-Life») зменшилась на 27%, а у страхуванні життя (СК «Life») – більше, ніж у 2,5 разу. Водночас премії на одного страховика зросли в 2,5 разу, виплати – в 4 рази, а рівень виплат – майже на 10 в. п. Причому в несприятливій як для страхування, так і для розвитку інших фінансових послуг, кризові 2014–2015 рр. суттєвого спаду не відбулося. Це свідчить про те, що навіть у складних економіко-політичних умовах, які, як правило, супроводжуються неплатоспроможністю

Таблиця 1

Основні показники розвитку страхового ринку України протягом 2013–2018 рр.

Показник	Рік					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Загальна кількість страховиків, од.	407	382	361	310	294	281
у т. ч. СК «non-Life»	345	325	312	271	261	251
у т. ч. СК «Life»	62	57	49	39	33	30
Премії на одного страховика, млн грн	70,4	70,1	82,4	113,5	147,7	175,7
Виплати на одного страховика, млн грн	11,4	13,3	22,4	28,5	35,8	45,8
Рівень виплат, %	16,2	18,9	27,2	25,1	24,3	26,1

Джерело: розраховано та складено за [2].

Виконано в межах НДР № III-4-20 «Детінізація та використання потенціалу сектора комерційних послуг у забезпеченні соціально-економічного зростання регіонів України».

більшості бізнесових структур і населення, страхові компанії практично не втратили своїх позицій і навіть продемонстрували зростання основних показників розвитку. Вважаємо, що зазначені тенденції вказу-

ють на причетність вітчизняних страхових компаній до реалізації так званих псевдострахових операцій, які особливо у кризові періоди набувають найбільшої «популярності» серед підприємств, збільшуючи тим самим рівень тінізації економіки.

Це, зокрема, підтверджується орієнтованістю вітчизняного ринку страхових послуг на переважне обслуговування інтересів юридичних осіб (рис. 1), а також переважанням серед реалізованих страхових послуг видів майнового страхування, у т. ч. страхування фінансових ризиків (рис. 2), що здійснюється переважно на користь страхувальників – юридичних осіб. Адже майнове страхування, у т. ч. страхування фінансових ризиків, активно використовуються як інструменти податкової оптимізації для підприємств: страхові платежі відповідно до чинного законодавства за укладеними договорами страхування відносяться на валові витрати [3], що зменшує базу оподаткування підприємств податком на прибуток, а отже, – і сам податок.

Додатковим підтвердженням використання майнового страхування, у т. ч. страхування фінансових ризиків, у схемах ухилення від оподаткування є рівень виплат за цими договорами страхування (рис. 3): різкі перепади в рівні виплат із мінімального у 2014 р. (1,1%) до максимального у 2015 р. (майже 40% від сплачених страхових премій) – як у першому, так і у другому випадку свідчать про використання даного виду страхування в тіньових схемах ухилення від оподаткування.

Часто така схема є багатоступенева і до неї, крім страхових компаній, залучаються також інші учасники ринку фінансових послуг (банки, фінансові компанії тощо). Так, наприклад, подібна схема реалізову-

валася протягом 2015–2017 рр. низкою вітчизняних підприємств (ПрАТ «Северодонецьке Об'єднання «Азот», ПАТ «Азот», ПАТ «Рівнеазот», ДП «Хімік» ПАТ «Азот» та ін.), які входять до бізнес-групи «GROUP DF» [4]: «З метою виводу коштів у тіньовий сектор економіки, протягом 2015–2017 рр. між вищезазначеними підприємствами та страховими компаніями ПрАТ «СК «Саламандра-Україна», ПрАТ «СК «Дім страхування» та ін., що входять в бізнес-групу «Group DF», було укладено договори страхування, на підставі яких страховим компаніям перераховано фіктивні страхові внески. ... У подальшому виведення цих коштів здійснювалося шляхом страхування цими ж підконтрольними страховими компаніями фіктивних кредитних договорів та договорів купівлі-продажу «сміттєвих» цінних паперів інших фіктивних підприємств і «підставних» фізичних осіб. Отже, страховими компаніями здійснювалося страхування ризиків у разі неповернення кредитів, які видані фінансовою компанією в адресу фіктивних підприємств та підставних осіб. ... Після прогнозованого неповернення цих кредитів страхові компанії здійснювали повне відшкодування таких фіктивних ризиків фінансовій компанії з подальшим виведенням готівки через банківські установи та ... переведенням її підприємствам реального сектора економіки». Орієнтовна сума ухилення від сплати податків, за даними ГПУ, складає понад 500 млн грн [4].

Своєю чергою, страхова компанія має можливість зменшувати свої податкові зобов'язання, перестраховуючи малоймовірні ризики за допомогою механізму перестраховування. Адже в умовах діючої системи оподаткування страховиків податком на дохід зменшити базу оподаткування можна лише

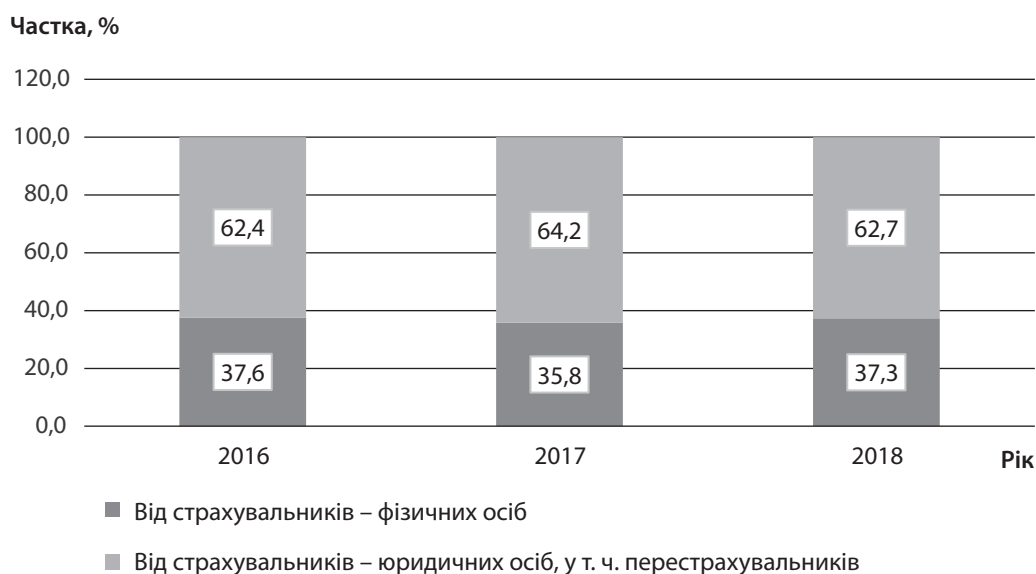

Рис. 1. Частка надходжень страхових премій на ринку страхових послуг залежно від категорії страхувальників, %
Джерело: побудовано за [2].

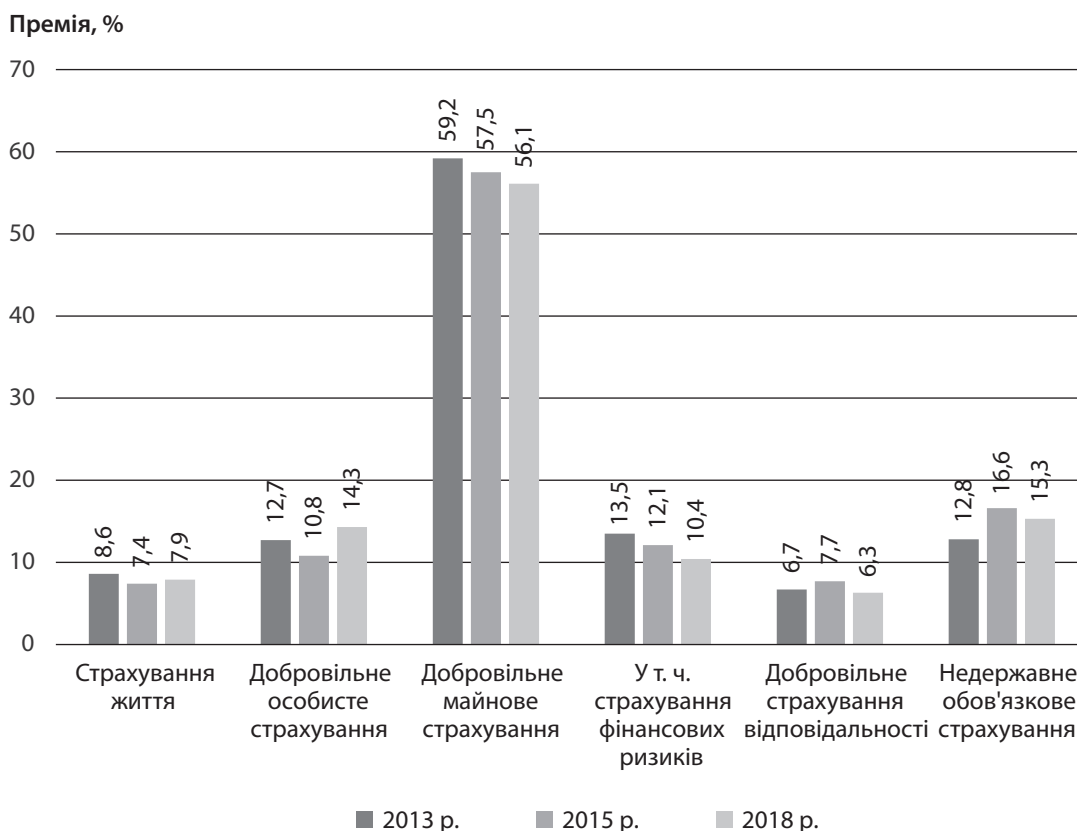

Рис. 2. Структура ринку страхових послуг за обсягами валових страхових премій у розрізі видів страхування, %
 Джерело: побудовано за [2].

Рис. 3. Рівень виплат на ринку страхових послуг України протягом 2013–2018 рр., %
 Джерело: побудовано за [2].

за рахунок операцій перестрахування, а введення податку на перестрахування в нерезидентів, рейтинг фінансової надійності яких не відповідає законодавчо встановленим вимогам [5], сприяло також тому, що страховики почали надавати перевагу операціям

перестрахування переважно на внутрішньому ринку (табл. 2).

Так, за аналізований період середня частка премій з внутрішнього перестрахування перевищувала частку перестрахування у нерезидентів майже в 4

рази, що могло б вважатися позитивним фактором за умови, що рівень виплат продемонстрував би таку ж динаміку.

Однак дані табл. 2 свідчать про значний розрив між рівнем виплат за договорами внутрішнього перестраховання та перестраховання в нерезидентів. Такий низький рівень виплат за внутрішнім перестрахованням при його вагомій частці в загальних обсягах перестрахових премій служить непрямим доказом, що частка тіншового страхування (так званого «псевдостраховання») під прикриттям внутрішнього перестраховання є значною. Крім того, проведений аналіз доводить, що перестрахові операції переважають на ринку видів ризикового (загального) страхування і практично не здійснюються у страхуванні життя (див. табл. 2). За нашими розрахунками, середня частка перестраховання у валових страхових преміях з видів ризикового (загального) страхування за аналізований період складала майже 40% від зібраних страхових премій порівняно із 2,5% ринку страхування життя.

Звертаємо, що за статистикою перестраховання найчастіше використовується в добровільному майновому страхуванні (тобто у видах ризикового (загального) страхування), у т. ч. страхуванні фінансових ризиків (рис. 4), що є додатковим підтвердженням використання даних страхових послуг у схемному страхуванні та перестрахованні.

Крім того, з рис. 4 видно, що частка добровільного майнового страхування та страхування фінансових ризиків у вихідному перестрахованні за аналізований період зросла, що вказує на активізацію на

ринку страхових послуг обсягів перестраховання зазначених ризиків.

Про використання страховими компаніями внутрішнього вхідного перестраховання для зменшення податку на дохід, тобто про так звану взаємність у перестрахованні, свідчить співвідношення часток вихідного та вхідного перестраховання на внутрішньому перестраховому ринку (рис. 5).

Як бачимо, вихідне перестраховання практично дорівнює вхідному перестрахованню, тобто реального перестраховання ризиків на ринку не відбувається, а страхові компанії просто «обмінюються» перестраховими преміями для зменшення оподаткованого доходу.

В аналітичній доповіді науковців НІСД щодо тенденцій та чинників тінізації економіки України, а також основних напрямів її детінізації акцентовано увагу на активному використанні страховими компаніями у своїй діяльності так званих «технічних» цінних паперів, у т. ч. векселів, для виведення грошових коштів за межі країни або переведення їх у готівку: «Українське підприємство може продати нерезиденту «технічні» цінні папери за низькою ціною, а потім такі цінні папери купуються у нерезидента за високою ціною. Це дозволяє виводити грошові кошти за межі країни у вигляді оплати за зазначені цінні папери, які були придбані у нерезидента. Така схема використовується для виведення коштів у офшорні юрисдикції (наприклад, Кіпр) і поряд з ухилянням від оподаткування є формою непродуктивного відпливу капіталу за межі країни» [6, с. 29].

Таблиця 2

Основні показники ринку вихідного перестраховання в Україні протягом 2013–2018 рр.

Показник	Рік						Середнє значення за період 2013–2018 рр.
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Частка перестраховання у валових страхових преміях, %	30,5	36,3	33,3	36,0	42,2	36,3	35,8
Частка внутрішнього перестраховання, %	81,3	84,2	74,5	68,7	81,5	83,3	78,9
Частка перестраховання в нерезидентів, %	18,7	15,8	25,5	31,3	18,5	16,7	21,1
Рівень виплат за договорами внутрішнього перестраховання, %	1,2	2,1	6,7	3,2	1,9	2,9	3,0
Рівень виплат за договорами перестраховання із нерезидентами, %	24,6	30,6	33,5	24,1	27,3	67,7	34,6
Частка перестраховання у валових страхових преміях з видів ризикового (загального) страхування, %	33,3	39,2	35,8	38,8	45,0	39,2	38,6
у т. ч. у нерезидентів, %	6,1	6,0	9,0	12,0	8,2	6,4	7,9
Частка перестраховання у валових страхових преміях зі страхування життя, %	1,5	2,2	2,7	2,8	3,0	2,6	2,5
у т. ч. у нерезидентів, %	1,5	2,2	2,7	2,7	3,0	2,6	2,5

Джерело: розраховано та складено за [2].

Рис. 4. Частка добровільного майнового страхування та страхування фінансових ризиків у вихідному перестрахованні, %

Джерело: побудовано за [2].

Рис. 5. Співвідношення часток вхідного та вихідного перестраховання на внутрішньому перестраховому ринку, %

Джерело: розраховано та побудовано за [2].

На нашу думку, такий інструмент став заміною використання «схемного перестраховання» у нерезидентів, що активно використовувалось на страховому ринку до 2004 р. [7, с. 88–89] з метою виведення капіталів за кордон. З огляду на це проаналізуємо особливості операцій страхових компаній із цінними паперами в розрізі формування активів (табл. 3) і балансових операцій із векселями (табл. 4).

Незважаючи на спад як за обсягами, так і за часткою цінних паперів в активах страховиків, питома вага цінних паперів, якими представлені активи страховиків, усе ж залишається значною, а у 2013 та 2015 рр. навіть була більшою за частку банківських депозитів, яка у 2013 р. складала 24,5%, а у 2015 р. – 34,6%, і які вважаються більш

безпечними для вкладень [8, с. 181]. Звідси можемо зробити висновок, що цінні папери користуються попитом у страховиків на рівні банківських депозитів (як, наприклад, у 2018 р.) або навіть переважають їх (у 2013 р. та 2015 р.), що є непрямим доказом можливості використання цінних паперів для виведення грошових коштів за кордон або переведення їх у готівку.

Результати операцій з векселями дуже добре видно з показників балансу страховиків за певний період (див. табл. 4).

Значні розриви в обсягах операцій з векселями на початок і на кінець аналізованих періодів (особливо у кризовому 2013 р.) свідчать про активне використання даних цінних паперів у тінювих схемах. На кінець 2013 р. частка векселів у необоротних активах страхових компаній була рекордно великою за весь аналізований період і досягла 7,5%.

Динаміка та структура представлення активів страхових компаній України цінними паперами

Вид цінних паперів	Рік						Приріст (зниження), %		Зміна частки, в. п.	
	2013		2015		2018		2015 р. до 2013 р.	2018 р. до 2013 р.	2015 р. до 2013 р.	2018 р. до 2013 р.
	обсяг, млн грн	частка, %	обсяг, млн грн	частка, %	обсяг, млн грн	частка, %				
Акції	17834,3	47,0	11901,4	32,7	5077,3	12,5	-33,3	-71,5	-14,3	-34,5
Облігації	755,6	2,0	735,1	2,0	908,2	2,2	-2,7	20,2	0,0	0,2
Іпотечні сертифікати	388,8	1,0	38,6	0,1	87,3	0,2	-90,1	-77,5	-0,9	-0,8
Цінні папери, що емітуються державою	2355,4	6,2	2604,3	7,2	7895,9	19,4	10,6	235,2	1,0	13,2
Усього	21334,1	56,2	15279,4	42,0	13968,7	34,3	-28,4	-34,5	-14,2	-21,9

Джерело: розраховано та складено за [2].

Таблиця 4

Операції страхових компаній України з векселями

Розділ балансу	На 31.12.13 р.			На 31.12.16 р.			На 31.12.18 р.		
	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Приріст (зниження), % або зміна частки, в. п. за період	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Приріст (зниження), % або зміна частки, в. п. за період	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Приріст (зниження), % або зміна частки, в. п. за період
Векселі одержані, млн грн	1772,07	3319,39	87,32	575,07	909,61	58,17	706,93	256,17	-63,76
Необоротні активи, млн грн	37649,28	44456,07	18,08	33973,22	36618,60	7,79	34559,71	41479,63	20,02
Частка векселів у необоротних активах, %	4,71	7,47	2,76	1,69	2,48	0,79	2,05	0,62	-1,43

Джерело: розраховано та складено за [2].

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз засвідчив, що страхові компанії в Україні активно задіяні в різноманітних тінювих фінансових схемах, які сприяють тінізації як самої сфери страхування, так і реального сектора економіки України. Серед негативних наслідків існуючої ситуації варто відзначити такі:

- ✦ суттєві фінансові втрати бюджетних коштів, а отже – недофінансування пріоритетних державних видатків;
- ✦ виведення грошових ресурсів за межі держави, що негативно позначається на її внутрішньому інвестиційному потенціалі;
- ✦ уповільнення формування III рівня системи недержавного пенсійного забезпечення, вна-

слідок чого розміри пенсійних виплат втрачають перспективу до зростання;

- ✦ затримка запровадження обов'язкового медичного страхування та створення на цій основі нової моделі системи охорони здоров'я.

А це, своєю чергою, підриває соціальну стабільність та суттєво впливає на якість життя населення, що є ключовими факторами соціально-економічного розвитку та соціальної безпеки держави. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Рівень тінювої економіки в Україні у 2018 році найнижчий з 2009 року – Мінекономрозвитку. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/riven-tinovyoi->

- ekonomiki-v-ukrayini-u-2018-roci-najniczchij-z-2009-roku-minekonomrozvitku
2. Нацкомфінпослуг України. URL: <http://www.nfp.gov.ua>
 3. Альошкіна Н. Витрати на страхування майна. *Податки і бухгалтерія*. 2016. № 74. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/september/issue-74/article-21366.html>
 4. ГПУ підозрює «Рівнеазот» в участі у злочинній схемі з несплати податків. URL: <http://charivne.info/news/32547-hpu-pidozryuye-rivneazot-v-uchasti-u-zlochynnij-skhemi-z-nesplaty-podatkov>
 5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
 6. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналітична доповідь / за заг. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2011. 96 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-03/TEN.indd-532d7.pdf>
 7. Жабинець О. Й. Перестраховання як один з індикаторів фінансової безпеки ринку страхових послуг. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2009. Вип. 19.12. С. 187–192.
 8. Жабинець О. Й. Формування інвестиційних ресурсів страхових компаній та питання безпеки їх інвестиційної діяльності. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2012. Вип. 22.12. С. 178–183. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2012/22_12/178_Zab.pdf

REFERENCES

Alyoshkina, N. "Vytraty na strakhuvannia maina" [Property Insurance Costs]. *Podatky i bukhoblik*. 2016. <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/september/issue-74/article-21366.html>

- Natskomfinsposluzh Ukrainy. <http://www.nfp.gov.ua>
- "HPU pidozriuie «Rivneazot» v uchasti u zlochynnij skhemi z nesplaty podatkiv" [The GPU Suspects Rivneazot of Participating in a Criminal Tax Evasion Scheme]. <http://charivne.info/news/32547-hpu-pidozryuye-rivneazot-v-uchasti-u->
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- "Riven tinyovoi ekonomiky v Ukraini u 2018 rotsi nainyzhchyi z 2009 roku – Minekonomrozvytku" [The Level of the Shadow Economy in Ukraine in 2018 is the Lowest Since 2009 – the Ministry of Economic Development]. <https://www.kmu.gov.ua/news/riven-tinyovoi-ekonomiki-v-ukrayini-u-2018-roci-najniczchij-z-2009-roku-minekonomrozvitku>
- "Tynova ekonomika v Ukraini: masshtaby ta napriamy podolannia: analitychna dopovid" [Shadow Economy in Ukraine: Scales and Directions of Overcoming: Analytical Report]. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-03/TEN.indd-532d7.pdf>
- Zhabynets, O. I. "Formuvannia investytsiinykh resursiv strakhovykh kompanii ta pytannia bezpeky yikh investytsiinoi diialnosti" [The Formation of Investment Resources of Insurance Companies and Questions of the Security of Their Investment Activity]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy*. 2012. https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2012/22_12/178_Zab.pdf
- Zhabynets, O. I. "Perestrakhuvannia yak ody z indykatyv finansovoi bezpeky rynku strakhovykh posluzh" [Reinsurance as One of Indicators of Insurance Market Financial Security]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy*, no. 19.12 (2009): 187-192.